

**Գարեգին Բ կաթողիկոսն ընդունեց
Կիւրոսի Ներկայացուցիչների Պալա-
տի նախագահ Սմբրոս Կիւրիանուն**

մի «կտր» հոգեւոր, հոգեւոր ավելցող չի ունենում: Յոգի, ծեր օրերում բազում է կարծես մարդիկ, որոնք հոգեւոր խնդիրներ ունեն, կարծի ունեն, որ մենկ իրենց լսի, փոքրիկ հասկանալ, բնորոշել իրենց ավելու հոգին, խորհուրդ ու իրոյս չա, ջերմութիւն ու ըն: Չարմանալի է մարդիկ կան, կատարաւ նկիւղաներ, որոնք նույնիսկ վաճառելով իրենց կարծիքն ուսով, ազգան հոսարդիկ օրցում են ջուլիկներով, որդեգիր փրկեն թելուգ մենկ կենդանու, մենկ զազանի կայմոր համուն բնութայն անդալաւան գեղեցկ կոլոյսն, ասունն ծուղակի մարդաշահակութիւնը: Մարդն արդող զազանի արժե՛ք էլ չունի, այն մարդ, որ առաջին հերթին իր հոգեւորական կառուցվող է իրենցում ուղայտեղ Լասնո: «Գրված

Պատվիրակության կազմում էին Հայաստանում Կիորոսի Հանձնառնության ղեկավարը, Կիորոսի խորհրդարանի գլխավոր ֆարսուղարը, ինչպես նաեւ հայապահ զրազամակը՝ Կիորոսի խորհրդարանում հայ համայնի ներկայացուցիչ Պետրոս Գալաթյանը: Հանդիպումներ ներկա էր ՀԲԸՄ նախագահ Յիկ. Լուիզ Սիմոն Մանուկյանը:

Հանդիսարանը ընթացում էր նեղ գեղարվեստական հայացադրվ միփոխարյաններին ողջունեցին նաեւ Գեուրյան ձեմարանի եւ Վազգենյան դուրանոցի սաները, Սք. էջմիածնի հայուրյայց սների փուրի երաժիշներն ու ազադադական երգի համուրյը:

վիճես ու ցավը մոռացության սկած տեր կանգ
դնի՝ ուրիշի հույզ ու արտառնին, դառնալով
համար հոգեւոր հայր, քննել ու քարեկան: Դո՛ւս
դու ճանաչես դոդրանոթունը առավել է նյութա-
կանցի, ֆանգի այն ուղղված է մարդու հալիսի
նության մեջ հորթի գոյակերտին եւ արվում
առաջինի հետքին վառն Աստծո, վառն Նա սիրո
ու փառի: «Դոդրանոթուն եմ զանկանում եւ ոչ
քե՛զ զո՛ւ» (Օսթ 2: 6): Նորդուղի ուրեւի՛ր խա-
բարվազ հողիցներ եւ նրանց կայոյ Աստծո հետ
մեմբ դառնում եմբ Աստուջի եւ նրանց միջեւ այլ
կայողութիւն, որն Աստուծո հեռաշատ մարդուն
վերսին ներառանկանում է առականայինի հետ
«Աստուր դոդրանոթունը Նա հոգու դոդրու-
ն» (Առաք 22: 28): Եւ այդ դոդրի՝ համա ու հո-
սից» է կախված, քե՛ր որսնովդ եմբ եմբ արժանի
կոչվելու Տիրոջ ոստակի՝ «...այսպէս աստուծոյ զար-
դո վայելչոյ» (Աստեկացի): Եւսմնիք է նա, ով ա-
ռաջին կերպին հոգեւոր դոդրանոթունը է դա-
նել իր կերպին իմաստ, իր կեցողութեան: Եւս-
մնի՛ր դոդրանոթունը, որովհետեւ նրանմ դոդրու-
մունք միտն օտնին» (Աւսք, Ե: 7):

Մեր հոգևուն նյութվող ամեն մի մեղք, ինչն էլ լինի՝ ուր լինի դեռ ողասմանը, մեզ հետաքննող է Աստ-
ծունց է ամենայն ազատվածությունից: Աստծո գոյու-
թյան կենտրոնը տունը է: Երա իբ ներկայանա-
կությունը կորցրած մարդը կամա իբ ստեղծագու-
նությունն է նաե իր աշխարհի անբողարկվածու-
թյունը հոգեղեն դառնալով թիւ ու կոլմիս, ա-
ստաւ ու եսակալութիւն, անհաղորդ մարդկայնաց-
նությունն, իսկ ամենազգալիւնը՝ հոգեկենտրոն-
նաիւրեանքն: Փաղցնի՜ չէ, ու այսօր մեր ժողով-
կութիւնը հացից առաւել կարի ունի նաե հոգեկ-
նութի, բարոյական առատութիւ: Անեռեց ցաւ
վեի, բարոյալի է մարտն ու կտո հաց աւար, անա-
նալի, անհոգութիւնն:

«Եվ անօրհնության բա-
սանալուց՝ շատերի սերը
դիտարկեցի: Բայց ով
մինչև վերջ համբերեց, նա
դիտարկվի» (Մատթ. 24:12-13):

Հիշակվի, այսօր ծանր օրեր է արդյուն հայ ժողովուրդը համաճարած բնույթ են ստացել անգործություններ ու արժազաղոթ: Երկրում մեծ հեղեղ են գտել հանցագործություններ, խաբեություններ ու կաշառակերություններ: Մարդկանց մեծ մասը բարոյավնդել է եւ այլեւս հույսեր չի կարողում արդազայի հեճ. Հայաստանը դաճարակալ է:

Ինչո՞ւ է Ասված քոյլ սալիս այս ամենը, հարց, որ առաջանում է այսօր Եսթերի մոտ: Ինչո՞ւ է հայկ այսօր խոնարհվել, որն իր աղոթքի-ով Աստունը էր իջեցրել երկնից, ինչո՞ւ է այսօր մեր երկիրը գտնվում ծանր տնտեսական ճգնաժամի մեջ, եւ ամենուր հուսահատություն է տարած: Կա՞ր այդպիսի մեզ համար այս ամենը ցանկ փրկության ելք:

Ի՞նչ է հուսահատությունը: Հուսահատությունը եւ դրանք բխող բարոյակաժողովուրդներն ուղղակի աշխարհում եւ Աստծո նկատմամբ հավատի լակակաթի. անվստահական Աստծո լույսավարներն նկատմամբ Այլ կործանարար մեղքերը մարդու մեջ ծնունդ են կաակած Աստծու ամենակարողական եւ նախախնամական նկատմամբ. Հիշենք Աստվածամկի իողերը.

«ԶԷ՛ որ երկու ճնճողուկ մեկ դա-
հեկամի է վաճառվում, բայց նրան-
ցից մեկն անգամ առանց ձեր Հոր
գետնին չի ընկնում, եւ ձեր գլխի
մազերը բոլորն իսկ հազված են:
Արդ, մի վախեցե՛ք, քանի որ քաղում
ճնճողուկներից լավ ե՛ք դուք» (ՄՏք.
10:29-31):

Գլխադրության արագությամբ զարգացող այսօրվա անասված մեր աշխարհում մարդն իմն է արդեն մոլորվել իր ստեղծած լաբիրինթոսում, մոռացել կյանքի իր նշանակ:

Հաղա մի լուսն նայենք մեր
 շուրջ բոլորը. մարդն այնքան լա-
 զբաղվում է առարկաներ է ստեղծել
 իր համար, որ այլևս ժամանակ չի
 գտնում մտածելու իր հոգու փրկու-

այլան մասին, այլևս միջնադարյան հեծանաճաղություն հե համարվու առափին կյանքով արդեն ու աղ աշխարհությունը, որոնք արդեն «հնացած» և «իրենց դարն աղ- րաց» գաղափար են շահերի հա- մար։ Այսօրվա մարդն արդեն իր խո- ները կենտրոնացնում է անմահու- թյան բանալին գտնելու օտուշ եր- ևյալին իր կյանքի բուն առափու- թյունը փոխարինելով մի ինչ ուր- ակելի «փախուճ» և «այժմեական» առաջադրանքով, որի իրականաց- ման համար չի խնայում և ղոխը։ Այսօրվա մարդն իր կյանքից դուրս է մղել Աստծուն, գրավել երա գահը և աղորում է իր աշխարհի հոգե- ռով և խնդիրներով։

Սակայն մարդը մոռանում է, որ բոլոր ժամանակների համար ունի ՏՀ-ված Աստուծո յղազամենքն եւ դրան վրահմներ, որման էլ գիտորոնմն առաջ անցնի, որման էլ մարդն իրեն վաչորի աննեհակաող, Սակված մնում է որոքն Սակված, իսկ ինր նույն մարդը, որ ասես դեռ երեկ էր առաքավել եղծմանով դարձեզից աննեհակ չհստողզվելով այնտեղ ժամեղադամայն մախն:

Այսօր սակայն Ասված էր ամենողորմ երկայնամտությամբ կոչ է անում յուրաքանչյուրիս աղափստության, ուր մասին է երկրորդ երանին. «Երանի սգավորներին, որով հեծել նրանց միտի մխիթարվեն» (Մթ. 5:4):

Սղախարությունը մի հոգեվիճակ է, որին մտքը ճշմարտացի հասնում է առաջադրանքի եւ գրկանների ժամանակ, երբ ոչ ոքից է ոչ մի եղից ցրան ի տղալամ օգնություն եւ կարեկցամբ: Սլո ժամանակ է միայն մտք ի վիճակ ինում դառնալու դեղիկ Մսկվա եւ աղորելու երան ի ողջ հոգով եւ սրտով, աղորելու անկեղծ զղջման եւ արատաբերելով երա հեկ կալեւլով ի զալի օրն ու հոլսբեր, եւ օգնություն Մսծօղ չի ոււանում: Մսկվա իմնն մ օղ ղաւկիւրում: «Քո ներուրանն արեւնքի իմն:

A black and white photograph showing a man sitting on the ground in front of a large, ancient stone structure. The structure features a prominent checkered or mosaic pattern on its upper sections and a large, dark, arched opening. The man is wearing a light-colored shirt and trousers, and a hat. The ground is sandy and uneven. The overall scene suggests an archaeological excavation or a visit to an ancient site.

Ես կփրկեմ Բեզ, ու դու կփառաբանես Ինձ» (Սղմ. 49:15):

Սիրելիներ, մեր գիտակցության մեջ խորն անդադրեցին հետևյալը Աստված երեք ին լույս մարդուն, մարդն է, որ լույս է Աստծուն: «Փարվիր Տիրոջ երեք մի հեռացիր, որդես, ինչ հետազայում բարձրանա: Ինչ էլ որ գա Բո լիվին, քնուկներ հոժարություն է համախաղելով տառապանքի ժամանակ համբերասար եղիր: Ասկին փորձվում է կրակի մեջ, իսկ մարդը տառապանքների քովում: Հավատա Տիրոջ, երեք կրակաբանի երեք, ուղղիր Բոժարությունները երեք ինչպես դիր երեք մեջ» (Սիրվ 2:16):

Աստվածային մեծ նախախնամությունը, որը մենք չենք էլ կարող

երեւակայել, թե ինչոյեւ է անհե-
տաբաղեւ հոգում մեր մասին, հա-
ճախ այնդիսի իրավիճակներից է
դուրս բերում մեզ որեւորից, քվում
է, թե ել գլա, սակայն, գալով, չեն
հասկանում, որ Աստուծոց եր դա, եւ
գլերագրում ենք այն մեր զկար կար-
ողութիւններին:

Այժմ այսօր իսկ արդեն, եկել է այդ դաշիդ, սիրելի հայորդիներ, որ արաւեսարեմն ազգովի եւ դառնանք առ Աստված, մեր ողջ հույսը դնենք մեր Աստծու վրա. գիտակցենք, որ մենք անցեր չենք այս աշխարհում:

Ինչո՞ւ են սակայն կարծազրու-
մեր ւրեքը եւ չեն լսում մեր Տիրոջ
դասգամները: Ինչո՞ւ են խածում
այն ձեռքը, որ մեկնվել է մեզ, որ-
դեպի դուրս քերի մեզ մահաշունչ:

ճախճիգ

24^ր որ այսօրվա համար են ապակած սերունական հեծելալ խոսերը՝ եկելի հիմ մոտ քոյրը հողանմանը ու բեռնավորվածները, եւ ես հանգիս կամ ձեռ: Իմ լուծը ձեզ վրա վերցրել եւ սովորեցիլ հիմնից, որ հեզ են եւ ւրսով խոնարհ, եւ ձեզ համար հանգիս միշի գտնել, որովհետեւ եւ լուծը Լաւոր է, եւ Իմ քնոր քնեւի: (Ասք. 11:28-30):

Մամուլ է, որ լավագույնս կարծեսինք 1700-ամյայր կլրսինք դան աղրելոյ դեղի մեր ազաւ-ծախաը ալանդրոյքնն ու կենցեղը հնչեղա երեմն կինքն Բաւան սղալալաընք եւ փրկեց կլրախա կործանումից, այնեղս է մենք կկր-կկենք մեր այս ծանր կաղտրոյնից, եթե լցվենք սիրով միմալաց նկա-մամք եւ մեր միջից մալրենք աւ-աարբերոյաւն հաննակործան ալի-ջը: Սա դեք է հաննաարած բնոյ-սաւան, հայ ժողովորդը միաբաւն եւ միախրս դիքի աղոթ Աստծոն, եւ այնեմա, համոզվալ եղեմ, Աս-ված հաւալ կլաաարի: հնչեղս ք-րեղեղից հեկո մարդկոյաւն ծնուն-դով Արաաաի սառնոչից սկիար ա-ռալ, այնեղս է հաավալ վերած նուսան սկիար դեք է առնի Հա-յաաաա ալաաաից, միայն դեք է հաավաալ:

Սյուր Ասված դիմում է մեզ յուրահանդուրես ստեղծել՝ «Եթե անգամ իմ հայրն ու մայրը բողոքեն եկեղ. ես եկեղ չեմ բողոքի» (հիմն. Սղմ. 26:10)։ «Սղաղակիր ինձ, ես եկեղ անեմ եկ ու բոլոր նեղություններդ կկրկեն եկ» (հիմն. Սղմ. 33:7)։ «Մաղուց դառի՜վ ուներ ես չհասկացա՜վ, հավաքաարկեց անբան անասուններին ու նմանվեց նրանց» (Սղմ. 48:21)։ Հավաքացած եղև, որ կլինեն այն ազգը, որի մասին գրված է Ասվածաճառնուր «Երանի այն ազգին, որի օգնականը Տեր Ասված է, երանի այն ժողովրդին որին իր համար եմ ժառանգություն ունեցեց» (Սղմ. 32:12)։

S. Ավետիսյան արդ. ՍՍՀՄ 43 ԱՆ

ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՎՃՌՈՒԼ

«Եւ նոյա աղաղակէին ամենայն բազմութեամբն եւ ասէին. քարօ, զգա եւ արծակեա մեզ զԲաւաբբա, որ եր վասն խռովութեան իրի՜ իդէլոյ ի հաղահին եւ տղամութեան մե՛տաւ ի բան» (Ղուկ. ԻԳ 18-19):

ՀՀ նախարարությունն ու իրաւունքը բախեցին Ապիպիս բաժանարարալայեցիի դուռը, եւ ուն ասաց. «Այստեղ, չնձ կարող ծնց լսել, որովհետեւ գործը կարգաբերում է իմ եկեղեցական կարգ ու կանոնի կենսական խնդիրներից մէկին: Այն արդ Յիսուսը յաղթե, այն ժամանակն էր երբ կլինէ մեր բոլոր օրերների ու գոհաբերությունների կեցող: այդ պատճառով պէտք է խնդիրը գործնական կերպով վճռել: Նա պիտի ծնողին, որպէս զի ամբողջ ժողովուրդը չլինային»: Եւ երբ ժողովորդի այս պատասխարը այսպէս խօսեց, ՀՀ նախարարությունն ու իրաւունքը գնացին Պիղատոսի սին օտոտ տեսնելու, թէ ուն իմէ վճիռ կայ: Նա ասաց. «Ի՞նչ է ՀՀ նախարարությունը», եւ «Ես անեղծ եմ այն արդարի պիտից»: Բայց այնուամենայնիւ Պիղատոսն էլ յաճեմեց Նրան խալելու, որովհետեւ եւ ի այդ համասերց ամենագործնականը:

Ով որ ապացուցումներ է կանգնում, քե հոգեկոտ եւ աշխարհիկ իշխանները շատ անգամ վճիռ եմ տալիս խիստ սովորական եւ ծաղրելի տեսակներով առաջնորդողներով, այդպիսին բոլ որիմակ բերել միայն Կառնիփային եւ Պիդատտին: Յանգամ գլուխն է անպէտքացած լինում: Եւ այդ պատճառով մարդիկ արմատիկ եմ դիմում, հաղորդում եմ ամբողջի, նմանասանուրեան

կարծիր: Յոյս ունին այնտեղ մի առողջ զգացումն գտնել՝ զնախորտաբան ու արդարություն համար: Անհատները կարող են պնդելով, առում են մարդկի այդպիսի դիրքերում, բայց մասան իր նոր ձգտումների մեջ դիտակցի է ուղիղ ճանապարհին: Բազմութեան համար ոգևորությունը ապա առում են՝ ժողովրդի ձայնը Աստուծոյ ճայնը է: «Զայն քաջաց ճայն Աստուծոյ»:

Ապա մի տեսէր Երուսաղէմի բազմութիւնը մաւ փոփոխական է. ինչպէս մարտ սասի եղանակը. Կիրակի օրը նորա քոչկոտուն էին Գալիլայի մարգարէի շուրջը, ծառերից ճիւղեր էին կտրատում, վերաբլուներն էին փռում ճանապարհի վրայ, ոգմանմա էին կանգնում և արքած էին Մեսիայի գալատեանը: Այնուհետեւ մի երկու օր բազմութիւնը չէր երևում. Յիսուսը մարդից տանաբար խալաւարած ձեռնի և Եօրթնապատիկ վա՛յ կարդաց փարիսէիներն ու դպիրներն զլսին. Նա խօսեց տուրք քաղաքի կործանման մասին և առիտասարկ այնպէս դասն ու տուր էին Նրա խօսքերը խախտաբարեան, ստորեան ու խեղձութիւնեան ղէմ կրէի մեղիս. օր շատ ամբողջ հոգիներն համար անտառնիկ դարձաւ Նա: Մէկը միտիս յետեից գաղտնի կերպով ամառչել սկսեցին. օր մի այդպէս իրի մարդու ոգմանմա են կանգնել և հազալ մի քանի օր անցած՝ բազմութիւնն արդէն Նրան հակառակ էր: Ուրբաթ օրը ամբողջ խումբն քրայուն եղաւ. «Կորչի Նա գովիցեցին»:

Չէ կարելի ասել, թէ այդ ամբոխը կազմուած էր առանձնապէս վատ մարդկանցից. նորա Երուսաղէմի

գործառնորհներն ու բանուորներն էին դերձակ, քրտու, կաու գործող, առեւտրական ու աղբայր: Բոլորն էլ փափուկ մոմի մանն գալիս է թաքնի արեւելիքից, նրանց նաւը շարժուում է դէպի արեւմուտք եւ ընդհակառակը: Այսօր փշում են բաժանաբաւակներն ու դպիւրները, եւ նրանց փշածի համեմատ գոլոււ է մտաւան. «Խաչիկ, խաչիկ»:

Այսպիսի ժամանակներին մնում է այլևիժուժած ծովը, որ իր զոհն է պահանջում. մեկը պիտի ընկնի. իսկ մյուսը դառնալ օրտալ ինքուր: Կեցցե՛նքով էլ ընդունում ազատ արձակուրդ յեղափոխական Բարաբրաթ: Քեռեկն անհոնքն արիւնիւմ է, բայց այժմ մոռացում է՝ ամեն ինչ, այժմ բոլորն էլ խնդրում են այն մարդու համար, որից շատ քիչ ժամանակ առաջ վախճնում էին ինչպես ոչխար գայլից: Կեցցե՛ Բարաբրաթը, կորչի՛ Կիստը, կեցցե՛ մարդայականը, մեռնի՛ Փրկիչը, ապիլականը, ի՛նչ խաչ՝ անհոնք, ապիլ արիւնիւմ մարդը, կորչի՛ հաշտարարը: Ահա այն ուրբար օրտալ քաճօնիկին: Իրաւունք չունի՞՝ Առաքելը ոչ մի տարբերութիւն չկալ, բոլորն էլ մեղաւորներ են:

Թե՛ այսօր անելի լաւ կկինէր: Եթէ Յիսուսը զար-
հոնալէս կընդունէին Նրան հոգեւոր աստեանները, իրաւա-
բաններն ու դատաւորները, կուսակցութիւններն ու քաղ-
մութիւնը: Ի՞նչպէս կընդունէինք մենք Նրան՝ Հօգոյին:

Ֆ. ԼՈՒԻՍԱԼ
Փոխադրեց երվանդ վարդապետ Տեր-Մինասեանը
«Արարա՛ս» ամսագիր, 1907 թ.

ՄՈՎՍԵՍ ԽՈՐԵՆԱՅԻՆ ՀԱՅՈՑ ԱՐՔԱ ԱԲՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

Հայկազունների ազգահանի
Երվանդյան-Մրսեպեյան ա-
րախանիմի Մրսելույանյա
հարստությունն անցման ժամանա-
կաշրջանի վերինի փուլը ճանա-
չողվել Սիդր թագավորի հանդես
գալով (ի դ. առաջին կես) Հայոց
հաղափալան եւ իոզեուր դասնու-
թյան մեջ: Սուլեյսն խորենացին,
գերելով Սիդր արայի անվան
ստուգաբանություն մասին, ճեւել է,
որ նրան կոչուո էին Ավագ այր ի-
ռաքելի հեղուկայան եւ իմաստ-
ութան համար: Պատմափայրը մրան
հիւսանակել է որոշեալ արաւ արաւ:

Արաւի թագավորությունը հա-
րավուն ընդգրկուն էր Հայոց Սիդ-
զեթըր Արկասանի Սմբին մայրա-
քաղաքով եւ հարակից Ուռուհա-
նիայի (այնուհետեւ մայրաքաղաքն
այստեղ տեղափոխվել) տարածվով
մինչեւ Եփրատ գետի անցունի մոտ
հնուց հայկական կայազորի հսկա-
րություն սակ գտնվող Ձեւգան
իսկ հյուսիսում Աղախունիքն ու
Առնիքը:

Արգար թագավորը լուսնուլիման
ապարտեզ իջավ միջապայից
բարդ իրավիճակում: Սի կողմից
շոտեմական կայսրությունը իրագոր-
ծում էր իր ծավալապաշտ ֆալաֆա-
կանությունը, իսկ մյուս կողմից
Լյարթեմական թագավորությունը
գահակալական գծություններ էին
առաջացնում: Իր Արգարը, ըստ խոն-
նացու, անուճարի էր կրտսեր թող-
նել արեւելյան գործերը, ֆանի ու-
նա ազգակցական կապ ուներ նա-
մա Լյարթեմական թագավորության
մեջ:

[illegible]

մանեսներից, իմանալով Քրիստոսի սխեմայնագործությունների մասին, ինչդեռ հուրենքվում է գրել, ստյգլ հավատաց, որ եւ աղարատ Աստծո՛ր Որդին է, եւ ասաց. «Դրան մարդու գորություններ չեն, այլ Աստծո՛ւ, ուրվհետեւ մարդկանցից ոչ ոք չէ կարող նշելուներ հարուցման», այլ... միայն Աստված»։ Աբգարի եւ Քրիստոսի միջեւ եղած մամակազօրեայն մասին տեղեկություններ եւ դառական հուրենքից։ Նախ, Աբգարը Քրիստոսին աղաչական թողեր է ուղարկում, որուն ողջույնը խոսիից հետո գրել է. «Լսել եմ Քրիստոսին եւ այն բժեկությունների մասին, որ կատարվում են Քո ձեռքով առանց դղիղի եւ արմատների ուրվհետեւ, ինչդեռ ասում են, Դու կույրների տեսնել ես Տալիս, կաղերիս՝ Բայլեցնում ես, բորոտներիս՝ մահուրում ես, չար ոգիներ եւ դեւերը՝ համուր եւ եւ առիսասարկ երկա՜րաւեւ հիվանդություններով չարաճովորներից բժեկում ես, Դու նա՜նք եւ մեծառնեիրիս կենդանացնում ես։ Երբ այս ամենը Քո մասին լսեցի՝ մտնում դրեցի այս երկուսից մեկը՝ կամ որ Դու Աստված կլինես, որ երկնից իջել եւ այս ամենը գործում ես, կամ Աստծ Որդի կլինես, որ այլ անուն եւ։ Այս դպատառնու Քեզ գրեցի, աղաչելու, որ Նեղուրթյուն երև, գառ իմ ծոս եւ բժեկես իմ ունեցած հիվանդությունները։ Նաեւ լսեցի, թե՛ հրեաները եւ Կաթիկ ՏՏՏՏՅՈՒՄ եւ կամենում են Քեզ չարչարել։ Բայց ես մի փոքր եւ գեղեցիկ կաղաղ ունեմ, որ երկուսիս էլ բավական է...»։

Թուրքը սանոնները Փլիկողոս
եւ Անդրեաս առաքյալների մոջոն
Ազգայի խնդրողին հաղորդում եւ
Հիսուս Քրիստոսին: Նա հրաման
վճարում առաքյալ Ազգար թագա-
վորին ռասպախման բուրդ եւ գրու-
«Եւրին մեմ, որ հին իսկախում
թեթեւ հին յետած չլինի, որովհե-
տեւ հն մասին այստեւ եւ գրա-
«Թե որովհե հին յետած եւ, Ին-
չեմ հովաքս, իսկ որոն հին չե-
սեսնում, կհավանան եւ կարեւր
Իսկ որ դու հին գրեցի, որ գաւմ
մոս, եւ այստեղ ղեփեւ եւ կապարե-
այն բուրդ, որի համար ուղարկվա-

Եմ: Երբ այս բոլորը կկատարեն, կհամբառնամ Նրա մոտ, որ Ինձ ուղարկեց եւ Երբ համբառնամ, թեզ մոտ կուղարկեն Իմ այս առակերս:

ների մեկին, որ ֆո ցավերը բժշկելու կյանք շնորհի ֆեզ եւ ֆեզ հեռ եղողներին»։ Պատմահայրն այնուհետեւ տեղեկացնում է ընթերցողին՝ «Այս Թուրքը բերեց Արգարի տուն համրակ Ամանը եւ Երա հեռ Փրկչի կենդանագիր լուսկերը, որ մինչեւ այսօր գտնվում է Եղեքսիայում»։

[illegible]

սեղ ուղարկել, եւ կարող ես իմ ցավերը բժշկել»: Թաղետը նրան դասասխանեց. «Եթե հավասաս Յիսուս Քրիստոսին՝ Ասծու Որդուն,

[illegible]

Հայաստանում (խոսքը դեռ է լինի
երկրի հարավային շրջանների մա-
սին):

Մովսէսն հոռեմացիին դառաւուր ըրէ թէ Դաքարի ճամաղազուն թյուրը Տիբրեիոյ կայսրն (14.37 թթ.) հետ: Արգարը Տիբրեիոսին գրել է. «Պաշտեսիսդեցիներ զավանդեալ ռում բնակողիդ հրեաներ ժողովելով Քրիստոսին խաչեցին առանց որ ընէ հաւնացմի, փոխանակ իւր մեծամեծն երայիստեանդ ու, որ Գրանց մոտ կասարեց, այսիմն հրաւերեն ի սրահելիիներ, մինչեւ անցած մեռած մարդկանց կենդանացրեց: Պիտէ գիտենաս, որ սրահմ տվորական մարդու հրաւերեն չեն, այլ Աստծո: Որովհետեւ հենց այն Ժամանակ, երբ երան խաչեցին, արեգակը խավարեց, երկիւր արժովքն ու տասանմեց, ի իմն էլ երբ օրից հետո մեռած տեղից հարստիւն առավ ի Եւստերին երեսաց: Եվ այժմ անեն տեղ եւր անուրը եւր առականերենի միջոցով մեծամեծն հրաւերեն ի կասարում, ինչպէս հենց իմն վրա հայտնի ցոյց սկից: Արդ այստիկեսէ ու տնորովորը գիտի, թէ ինչ է լոյսի հրամայել հրեա ժողովի իցի վերաբերմամբ, որովք այլ բանը գործեցին, թէ լոյսի է անորոշ եւր-խարիին գրել, ու Քրիստոսին առկաղան իբրեւ ճամարիս Աստծո:»

(Մովսես Խորենացի. «Հայոց ժառանգություն», Երևան, 1961, էջ 187):
Պատմահոր հաղորդումներից հետևում է, որ Հայոց արևա Աբգարի օրոհ, Ս. Թաթևնիս առաքելական արուողութունը, Հայ Առեւելական Եկեղեցու հիմնադրումը բխսնծու-թյունը մշտնակամորն ճանաչալի հիմերդ ողմցիկ, ինչը վերջնականապես սեղի ունեցալ 301 թ. Ս. Գրիգոր Լուսավորչի ե Տրյաս Սեծի ջանքերով: Խորհրդանշական է, որ Մովսես Խորենացին, դամենլոլ Արագի դաշուս Ս. Թաթևնիս գերեզմանի մոտ, Լուսավորչի մոր հողթյուն առնելու մասին, գրել է.
«Խոյն առաքալի շմոհի ու սացալմա, որ նր հանգաւսարանի մոտ գոթյունը գաւալ եւ նրա հողերը մշտնադաւալ տակար լաբերը»:

ԷԴՈՒԱՐԴ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր

ՄԽԻԻԳՈՒՄԵՆ ՄԱԿՎԱ

Եթե Ասված միայն արդարադաս լի-
նէր, ապա Նա ամփոքաթե Լյուսածեր մե-
ղավորին՝ հենց մեղփ գործելու դասին՝
բայց Տերը սիրաբան է, Իր մարդասիր-
ութեան եւ գթասրտութեան համաձայն՝ Նա
դիորոնում է մեղավորին, երկար համբերում
է նրա դարձին եւ տալստում, ապաշխա-
րութեանն է տալստում, ուղղմանն է տալ-
ստում: Տերը Եւս երկար է համբերում, եւ
եթե անուղղելի մեղավորը խստասրտեմ
չի ուզում զոքայ, եւ ուղղվել, ապա նրան
Ասծու սարսափելի դասիմն է տալստում:
Այդդիսի Եւս մեղավորներ կան, որոնց
Նա հապիխսում մերժում է:

Այդդիսի մարդիկ հաճախ կատարյալ հաջողության մեջ են ամրուն, որախա-
նուն են, գլավաճանն են չեն ենթարկուն,
իսկ հաճախ չեն էլ ուզուն իմանալ, որ
իրենց հաջողությունը հավիճենական
մեքգվածությունն ճաւն է: Չկա ավելի
սարաափելի որեւ բան, քան մեղավորե-
րի հաջողությունը: Ամենաբարձախ մարդը
նա է, ով չի գզուն, քե որքան վսանգ-
վոր է անդունդի վրայով հայել, են ով
մեքունով կան հեսգզունով իր արաախա-

րությունը: Հասերը մնածում են, իսկ ուսմանը՝ ի բացառիկայորեն ասում: «Երբ ծերանանք, այն ժամանակ էլ կապախաւենեմ, իսկ Բանի դեռ երիտասարդ են, դա ժամանակակի շունքն է»: Սակայն ո՞վ կարող է վախալ լինել, որ իմը կհանդի ծերութեան: Միեւնոյն ժամանակ ո՞վ կարող է արաշտուցել, որ ծեր Բանակում իմն Բանի իմաստուն կլինի, հաս իմն: Արդոյն Բան այն ժամանակ Նորից, սովորութեան իմանաձայն, չի մերժի արաշտարութեանը: Փորձը մեզ ցույց է Բալիս, որ դաշակառելի Բարի կյանքում մեզ միայն Բանի փորձառու է դարձնում եւ ոչ թե իմաստուն: Արդոյն՝ Աստծոյն հաճելի կլինի Բարիդիսի արաշտարութեանը, երբ մեղավոր իր գործերով եւ կյանքով կարծես թե ասում է: «Ամսն եւ ծեր են եւ Բան եւ Բարիդիս թեզ են դիմում»:

Բայց արդյո՞ք կընդունի Տերը այդո՞ր-
սի զոհաբերությունը, եթե մարդը գիտակ-

ցաբար իր ամբողջ կյանքում հեռացել է Աստուծու եւ արդախարության եւ եկել միայն այն ժամանակ, երբ այլեւս ոչ ունի, ոչ էլ Աստուծո ծառայելու հմարավորություն, երբ չի կարող այլեւս Նրան աղափախարութեան դուռըներ դարգեցնել: Ասկածն զթափւիւր է, բայց եւ արդարադաս: Ով անուղղելի է մնում, նրան դաս-ծնու է հանկարծակի մտնող, այնքան որ մեղավորը հապի՛նքեանակայ կլանք է մննում չնախադասրասւսված եւ չսրբված: Այդ-դիսի անգեղջ մեղավորի հանդերձակ, կլանքի ծակասագիրն անդասկերելի է, ստասպիւրի եւ ունայ: Նա հապի՛սանք դիսի սանգիլ մյուս մեղավորների հետ, եւ նրանց ճառադամքի ծուխը մինչեւ երկինք դիսի համք:

Տեղ համբերում է... երկար է համբերում եւ սղասում, թե երբ է մեղավորն ապագախարության դիմելու կամ էլ իր անօրինությունների ու մեղքերի չափն անգցնե-

լու, ինչո՞քն են սուրբ հրեշտակն ասաց Յով-
հաննէսն ասավ՝ժամաբան առաջախախն: «Մի-
տեսե՛ղ է ժամանակը, թող ամբարիժեզը Իր-
կին ամբարաւորսլոյն անի, վաս մարդը՝
իր վասութլոյնը» (Յայտ. 22:10-11), եւ
այդ ժամանակ աղիկն հեթանոսների հա-
մար ավելի թեթեւ կրէին: «Դասաստիսի
օրը Սողոմի եւ Գոմորի բնակիչների դա-
շիծն ավելի թեթեւ կլինի» (Մատթ.
10:15): Բաւ անգեղջ մեղավորների հա-
մար: Սուր Պողոս առաջախոյն տեսիլ տե-
սավ, թե ինչո՞քն են մեղավորներից բողո-
ւում Տիրոջ երկնային լուսասուն, օվկի-
անոսը եւ երկիրը՝ զաւաստս կենդանի
կերողով կլանելու մեղավորներին. լսեց
ճրանց հառաչանքն ու խնդրամբ, որ Տե-
րը թոյլ տա իրենց ոչնչանալու մեղա-
վորներին, բայց Տերը զաւաստխանց
ճրանց. «Ամառխարութլան են ստա-
սում»:

*Թարգմանութլոյնը՝
Յեղոր. աղբար Սարգսյան*

Թարգմանությունը՝
Գեւորգ աբեղա Սարոյանի

ԵԿԵՔ ՄԱՐԴ ՍՏԵՂԾԵՆԷ, ԲԱՅՑ ՌԻՍ ՊԱՏԿԵՐՈՎ ԵՎ ՌԻՍ ՆՄԱՆՈՒԹՅԱՄԲ

Այսօր Բրիտանական աշխարհին հուզող թիվ մեկ խնդիրներից է մարդկային սաղմի կրոնավորումը: Հասեր մինչև օրս աղօթած են, թե ինչո՞ւսի արագությամբ զարգացավ բժշկության այս ուղղությունը: Մինչդեռ սա ունի իր հիմնավոր դասերը: Արեւմտյան դեմոկրատների կողմից համադրվող առաջաբաժանված միջոցներ մեծադեմ խթանում են այս գործընթացի առաջադաշտը: Օրինակ 15 տարի առաջ «Մարդու գենոմ» դասընթացն անունը կրող ծրագիրը, որին մասնակցում էին հազարավոր գիտնականներ, խնդրեց առաստիակա գումարներ դրա հետ մեկտեղ բերելով իր սղոյսելի արդյունքները: առաջին անգամ դասընթացն մեծ գիտնականները կարողացան մոտավորապես հաշվարկել, որ մարդու մարմնը բաղկացած է 26-39 եւ կամ 30-40 հազար գենից:

Մինչ կրոնավորման մասին խոսելի ի սկզբանե մեծեր, որ կրոնավորման երեւոյթը հանդես է գալիս երկու կողմով դրական եւ բացասական, ուսիս եւ անհրաժեշտ է հսկակ սահմանափակ մտնել եւ որոշաբար արժեքները դրան:

Գիտնականները գնալով համակարծիք են դառնում, որ գենային ինժեներիան բեկում է մտնելով բժշկագիտության մեջ եւ դասնաբար են դառնալու այլեւս այնքանիս հիվանդություններ, ինչո՞ւսի են ֆաղցեղներ իր բոլոր ճեղքներով, այցեղներին, դարձնելով, կրեյց-ֆելդի եւ հազար ու մի այլ հիվանդություններ, որոնք Աստված մի արագեց, որ մեծ իմանալով: Այսօր ասանյակ միլիոնավոր մարդիկ իրենց աղաքան կաղում են գենային բերադրի հետ: Այլ կերպ ասած մարդկային գենի մեկնումը համաշխարհային դասնաբար համար նույն կերպ ու ազդեցությունն է ունենալու, ինչ էլ մեծեցիկ առնձի բաժանումը ֆիզիկայի եւ հարաբերականության տեսությունը ողջ գիտության համար:

Ըստ ակադեմիկոս Յուրի Լոդուխինի եթե գիտնականներին հաջողվի գենի գենի բաղադրամասը (այսինքն համադասախան գեների

միախառնումը) եւ հարակից անհրաժեշտ դասնաբարի ամբողջությունը (այսինքն ժամանակի, լույսի, տաքության եւ այլն), ապա հնարավոր կլինի արհեստականորեն դասասել սիր, բոլոր, սառնո՞ւ... Մի խոսքով ԱՄՆԵՆ ԻՆՉ:

Յիմաթի է նման, այնպես չէ: Մինչդեռ ճեղքանումն սա միանգամայն հնարավոր է չէ որ, սկզբունքով, մարդու օրգանիզմն առա-

ջալանը գործնական դարձնել է:

Սակայն հակառակ այն իրողության, որ կրոնավորման մասին խոսվում է բոլոր բարձր բեմերից, կան զգալի թվով գիտնականներ, ովքեր ոչ միայն չեն հավատում կրոնավորման հեռանկարին, այլեւ ընդհանրապես մերժում են այս բնագավառում ծեղ բերված նվաճումները: Դասաբարանքներով, որ առ այսօր չկա եւ ոչ մի լուրջ, փաստերով աղաքուցված

վասալու, որ այն, ինչի մասին խոսվում է, ճեմարտություն է եւ ոչ թե զովագր, հանձարեղ միսիֆիկացիա եւ կամ դրան վասալելու մի նոր միջոց:

Վասալ եւ, որ ոչ մասնագետներ հաճախ զգալու կլինի միանգամայն հասկանալի կենսաբանական գիտությունների դոկտոր, որոշեալ Սերգեյ Սավելյեի գիտական հիմնավորումները, բայց եւ այնպես: Նա ասում է. «Բանն այն է, որ այն դասից ի վեր, երբ մարմինը սկսում է աճել, բջիջը բաժանվում է միայն 50 անգամ: Եվ ֆանի դեռ չեն հայտնաբերել բջիջների բաժանման ֆանակն ավելացնող միջոց, մարդը մահկանացու է: Իսկ ի՞նչ է կրոնավորումը ժամանակակից դասակարգում: Կենդանուց դուրս է հանվում բջջակորիզը իր մեջ դարձնալով ամբողջ ինֆորմացիայով եւ դասակարգվում է ծնվաբջիջ մեջ (որտեղից իր հերթին հանում են բջիջը): Սակայն ֆանի որ դասակարգված բջջակորիզի վրա «գրված է», որ բջիջն արդեն բաժանվել է, երբայդեմ, 25 անգամ, ապա երբ հաշվիչը հասնի 50-ի, օրգանիզմը կմահանա: Այսինքն առավելագույնը, որ կարող է աճել, սաղմն է»:

Կարծիքը մնում է կարծիք, մինչդեռ ամբողջ մարդկությունը հուզվում է այնուհետեւ արածող երկու ոչխարների, որոնցից մեկը, սակայն, արհեստականորեն էր աշխարհ եկել: «Դոլլի» անունով ոչխարը նույնքան հայտնի դարձավ, որքան Դափնիի «Մոնա Լիզան»:

Այս ամենը, այդուհանդերձ, մեկ անգամից չկասարկեց: Նախ փորձարկումներ արվեցին արեւելյան արեւելյան դանիների վրա փղերի, կատների, խոզերի: Եվ նոր միայն արժանագրվեց դրական արդյունքի իրականացումը գիտնականների ստեղծած «Դոլլին», որ միակ հաջողվածն էր երկու հարյուր անհաջող փորձերի մեջ: Եվ հարկավ եկավ ժամանակը մարդ արարելու: Հավանաբար սա մարդկության ամենաբարձր փայլուն ընդդեմ իր Մարչի: Առաջին անգամ մարդկային էմբրիոնի կրոնավորման արտոնությունը ստացվեց Անգլիայում, ուր լոբիերի դաշտը 212 կողմ

եւ 92 դեմ ձայներով հաստատեց արգելափակող օրենսդրություն: Եվ այս ամենը Բրիտանական Եկեղեցիների եւ հասարակական կազմակերպությունների կրոնական առարկությունների տարափի մերժում: Բոլորն առարկում են, բայց բոլորն էլ գիտեն, որ գիտության առաջն ամենը հնարավոր չէ: Փորձարկումներ կարվեն եթե ոչ Անգլիայում, ապա աշխարհի այնքանիս կրոնական անկրոններ, որը նույնիսկ ֆարեգի վրա չի նվազում:

Արհեստականորեն եւ բոնի կերպով հարցը երբեք լուծում չի ստանա, անհրաժեշտ է խորք ճեմել, ճեմել ելակեցը եւ վերջնական նպաստը:

Մեծի մոռանում են, որ մեզ կան իր մեծ ծնողներից է ՓՈՒՍՄՍԿԵԼ, իսկ ՏԻՎԵԼ է կանոնի Տիրոջից: Նոր մարդը ծնվում է ոչ միայն զոհաբերության եւ կոնցիցի, այլ նաեւ Աստուծոց: Եվ որքան էլ մարդու մարմնի մասերը նորոգվեն, միեւնույն է անհրաժեշտ է ներքին մի էներգիա, որը դեմ է արժեքի եւ աշխատանքի այն: Այդ էներգիան մեր հոգին է Աստուծու ներկայությունը մեր մեջ: Երբ հոգին (կամ է մարմինը, մարմինը մեռնում է: Հետաքրքիր անմահ մարդ ստեղծելու համար քաղական չէ անմահ մարմինը, անհրաժեշտ է նաեւ Աստուծու Ամեն Հոգին, իսկ ֆանի որ Աստուծու փոխանը որոնումներ անել հնարավոր չէ... մարդուն «օգնության» է գալիս իր վաղեմի «բարեկամը»:

Թող հակառակված չթվան այս բաները, սակայն Հայաստանում հեռավարի վրա լույս քանոն հնարավոր են լինելու: Չոքեմ է զարմանալ եւ չոքեմ է վախենալ, որքան է միայն զգաս եւ զգույց լինել:

Ինձ խորապես թվում է, որ մեծ մարդկանք են Անդր Հասասանի օրոնցներում, մեծ են մեր մեղերը լույսացում, մեծ են երես թերմում Աստուծու ողորմությունից եւ մեծ են մարդուն հաջող մեկնած Տիրոջ Չեղի:

Պե՛տ է միտ արդե՛ք, որքան է լույս արդե՛ք: Աշխարհը մեր արդե՛քի կարիքն ունի: Միասին արդե՛ք կրկնելով Տիրոջ խոսքերը. «Հայր, ների նրանց, ֆանի չգիտեն, թե ինչ են անում»:

Տ. Վաղգեն արեղա Նանյան

ջանում է նույն կերպ, միայն թե՛ բնական եղանակով: Եվ գիտնականների միակ նպատակն այդ ճե-

զիսական գործ, որը հնարավորում է ընձեռնի այլ գիտնականների նախ ծանոթանալու եւ միավորել հա-

«ԽՆԴՐԵՑԵՔ, ՈՒ ՊԻՏԻ ՏՐՎԻ»

«Լոււււ եմ հայրենիքս, որ հավասարիմ մնամ Աստուծու»,- գրում է իր նամակում երիտասարդ ուսանողը: Ու արդարանում է: Հայաստանյան սոցիալ-մեդիական դասերը երբեմն սփողում են անել այն, ինչ այլ դեմքում երբեք չէ իր անի:

Ասիողո՞ւմ են, բայց ո՞ւմ. չէ՞ որ յուրաքանչյուր ղեկավարություն, խոչընդոտ սրվում է որդես փորձություն ու Աստուծու սօրիորդությանը՝ երբեք վեր չէ ուժերիցը:

«Ես աղաքա իրավաբան եմ, սովորում եմ իրավաբանական ֆակուլտետում եւ գիտեմ, որ ավարտելու դեմ աշխատելու եմ իմ մասնագիտությամբ: Ասեմ, ես դեռ կարող եմ ընտրություն կատարել. աղաքելուս դեմ հեռանալ ճանապարհի ու Բուստասանի կամ ԱՄՆ-ի որեւէ տարածքում աշխատելու դասավորել հանգիստ կյանք թեթեւ ֆիզիկական կամ բարձր մասնագիտական կարգաբերվով կամ բանական ծառայել, գալ ու իրավաբան լինել այստեղ եւ ընտրել չեմ կարողանում:

Ես սիրում եմ իմ Տեր Աստուծու, ու իմ մեծագույն ուրախությունն է հաճելի լի-

նել Նրան՝ փորձելով աղբյուր արդար, ազնիվ ու խաղաղ: Հիմա ես դառնով երթանիկ եմ, բայց գիտեմ, որ այդ բարի ու խաղաղ օրերին վեր կսրվի անմիջապես, երբ էլ հայրս չհոգա աղբյուր (գոյախեղու) ծախսերը: Իսկ ես աղբյուր ուզում եմ: Ասված չի արգելել սիրել ու ընտանիք կազմել, բայց ես իմ սկզբունքներով չեմ կերակրելու երեխաներիս: Ուրեմն դառնալու եմ իրավաբան, այսինքն՝ կառավարել, անազնիվ, կողմնակա... հանցագործ:

Ես ունեմ դեռ 3-4 ամիս՝ որոշելու՝ Հայաստանում մնալ՝ որդես որոշեալուս հանցագործ, թե՛ հեռանալ հայրենիքից, որ կարողանամ սիրել ու սիրվել հավասարիմ մնալով իմ Տեր Աստուծու դասընթացներին:

Ես գիտեմ, որ այս խնդիրը միայն իմը չէ, եւ չափից դուրս մեծ դասախաճակություն կղենի ձեզ վրա՝ հարցնելով՝ ի՞նչ անեմ:

«Բրիտանյա Հայաստան», ես հույս ունեմ հոգեւոր խորհուրդ ստանալ ձեր միջոցով»:

Նամակն անստորագիր չէ, բայց հեղինակի խնդրանքով անուն-ազգանունը չենք գրում:

Դասախաճանում է Սեւանի Վաղգենյան դղրանցի փոխստեղ Տեր Սինաթ:

Հավասարիմ մնալ կամ ծառայել Աստուծու նշանակում է ծառայել մարդկանց, հայրենիքին, ժողովրդին, սիրել մեծավորին ֆո անձի դեմ: Այդպես կարող է աղբյուր ամեն ոք, ով չի ծուլանում ու չի խորունկ ցանկացած աշխատանքի: Ու որեւէ աշխատանք կամ մասնագիտություն չի կարող մարդուն դարձնել կառավարել, կողմնակա, հանցագործ, եթե անձն ինքն հակում ու թուլություն չունի այդդիսին դառնալու, եւ նրա նպատակն անձնական լույս, «սափուկ անկյունը» չէ:

Կրթություն ստանալու ու մասնագետ դառնալով ապագավախ մարդու համար ֆանա (սաղան) է՝ Աստուծու տրված, ու դիտել բազմադասակի ու վերադարձի Տիրոջն ու իր ժողովրդին: Աս-

ծու երկույնը իր սրտում կրողը ոչ թե հանգիստ կյանք, այլ անվերջ մաքուր ուժերի, դասաբարի մեղ ծանփան դիտել փնտրել, որ սոսի ու անարդարյան ուղին չէ, որովհետեւ խաղաղ վերցրած՝ ֆայլում ես Տիրոջ հետեցից:

Ինչ վերաբերում է սիրելուն ու սիրվելուն, ազգայնության փափագ ունեցողի մոտ դառն դասվերով չեն, եւ սա՝ է գլխավորը:

Աղբյուր հավաստվ, երիտասարդ, եւ հույս ու վաստություն ունեցե՛ք առ Աստված, որ չի լուււս իրեն սիրողներին: Ընկրկելը, նախաճեղքը բոլորի ու վախկոսի համար են, զորացե՛ք աղբյուրով, բարեգործությամբ, առաքինությամբ: Ասված ձեզ հետ: «Աղբյուր երկնի թռչուններին, ո՞չ վարում են եւ ո՞չ հեռանում եւ ո՞չ էստեմարանների մեջ հավաքում, եւ ձեր երկնավոր Հայրը կերակրում է նրանց, չէ՞ որ դուք ավելին եմ, ֆան նրան» (Մատթ. 23):

Երկրորդ դասաբար կարճ Մարտիկյան

ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԶԱՆՈՒ ԱՆՈՒՆ ԴՈՒԱՆՁՈՒՄ ԵՐ, ԲԱՅԺ ՀԵՂԻՆԱԿԸ ԶԿԱՐ...

1999 թ. սեղծներին օժիկ Արագածո-
նի Նոր Եղեցի գյուղի Եղեցիայի հեռա-
կան ինքնաշարժային ծախսերի ու
հիմնական հավերժացմանը Ար. Մարիան
Ասվաթյանը գործիքի եկեղեցին:

Պատարագի հոգեթուր երաժշտությունը իր
մեջ էր առել օրհույսը, մերկաներին ու հո-
գեւոր այրերին: Նրանք իրենց երախտի խոս-
քն էին ասում եկեղեցու բարեբանին Ար-
գենեսիայում բնակվող եղեցիացի Գեորգ եւ
Ռոսա Մարաֆյաններին:

Պատվով էին եկեղեցու շուրջն ու մեր
կարծիքները, գնահատականները հայտնում
մենա մյուսիս:

Ասացվել էր: Այն օրը կտրի մի հա-
վածք, որ ըստ հեղինակային հորինվածքի ա-
վանդակներից արքեր, նորվի լուծում էր
սացել: Իսկ հարավարեւմտյան եւ հյուսիսա-
րեւմտյան անկյուններին հեղեցից նայելիս
բնակ էր. թե կամարակի անկյունային սյու-
ներ են:

Մեր նախնի սեղծել են կասարյալ հա-
մանություններով բազմահամար եկեղե-
ցիներ, վանքեր ու համալիրներ, որոնք այսօր
հայկական բնակավայրերի ամբարձման մասն
են կազմում: Այս կասարյալությունը դժվա-
րացնում է դարերից եկող հոգեւոր կառույց-
ների ավանդական ձևերից հեռանալն ու
ժամանակակից շինարարական հնարավորու-
թյուններին համապատասխան այնպիսի հո-
րինվածներ ստեղծել, որ հեղեցից միայն գծ-
քերն էլ մկասելիս կոտեն: Որ դա հայկա-
կան եկեղեցի է: Իսկապես դժվարին խնդիր
է: Բայց, դժվարն արաքին հայն է: Այդպիսի
հայ է արել Նոր Եղեցիայի եկեղեցու ծախ-
արդյունք, մի օրհնական աշխատությունն-
րի հեղինակ Ռեւման Գեորգյանը:

Ինչպես իր հեկ կողմ կողի աշխատող,
այնպես էլ ավելի երեսաստղ ծախարարե-
նը, որոնք նրա ղեկավարությամբ չափազե-
կ են կանգնում ու կիսավեր եկեղեցիներն ու ծա-
խարար, նույն էին նրա հրապարակ ծախարա-
րից լինելու համաձայն, հայոց դասնա-
րան փայլուն ինստիտուցիոն: Տարիներ շար-
ունակ նա մանրակրկիտ ուսումնասիրել էր ծա-
խարարական հուշարձանները եւ հայկա-
կան շինարարական չափաբանական մեթոդ-
ներն ու օրհնաշարժայինությունները: Նա որդես
ժամանակակից նախագծող ծախարարե-
նը, նույնպես գերազանց էր. դրա ավանդու վկա-
ներն են Կառավարության երկրորդ շենքը
(Պետբն, համահեղինակ Կարոյան Զույսյան)
եւ «Մոսկվա» կինոթատրոնի ամառային դահ-
լիդը (համահեղինակ Մկրտչյան Կոնդրատի):
Նեղիկի արժեքի կազմակերպման եւ օգտ-
գործման իր նմանակ չունեցող այս հրապար-
ակ կառույցը 60-ականների երեսնյակների ու
հյուրերի ամենասիրելի վայրը դարձավ: Ցա-
վոր, այսօր հանդիպել են յուրօրինակ մուսու-
նի խանկար ցուպկազմը շարժվածներով:

«Թեմային նախասիրեն ժամանակակա-
րանը վաղ միջնադարն էր: Նրա մասերի
հիմքերը դրոշմավոր են Հիւրերի ու Արագածո-
նի արտադրող, գործարարի հնամենի աղո-
թանքների ուրծերին (Լեւոնակեր, Մրիկ, Բա-
սախ, Փարոյի...), սակայն խանդավառման
էր վերաբերում նաեւ գարգազած միջնադարի

ձոխ ու բազմահամար հորինվածքներին:
Նրան հոգեհարազատ էր հասկալու 10-րդ
դարի Պաղատյանացի գործի հասակագծա-
յին հնարման ավանդույթի նորմալակումը,
կողադաշտերին ծուլված ունեւնությունից գծ-
քերակներին բազմազանությունը» (Ս. Մա-
րդույան, «Բնորոշ», 12, 1999 թ.):

Հենց այսպիսի կողադաշտերին ծուլված

գործարարի ունեւնությունի մի արտաքին
էր հորինել ինքն Ռեւման Գեորգյանը եղեցի-
ային եկեղեցին նախագծելիս:

Որքան ուսումնասիրում են նախագիծը,
այնքան ավելի են տարվում այս սեղծագոր-
ծությունը:

Իր կառուցվածքով չափազանց դարձ
նաժաված այս հորինվածքի համը ու հոգը
զգացվում է յուրաքանչյուր մանրամասնում:
Նախնան նախագիծը մերկայացնելը սե-
ղին կլինի մեջքերէլ դասարան Մուրեն Մա-
րդույանի հիշողությունը եկեղեցու սեղծ-
ման վերաբերյալ: «Արգենեսիայում եղեցի-
ային Գեորգ Մարաֆյանը ցանկություն էր
հայտնել մի ասվածահամը գործ կասարել
Հայաստանում մի եկեղեցի կառուցել, որը
միաժամանակ կանոնադրի իր գերադաս-
մի ամունը. սերունդները կլիքեն:

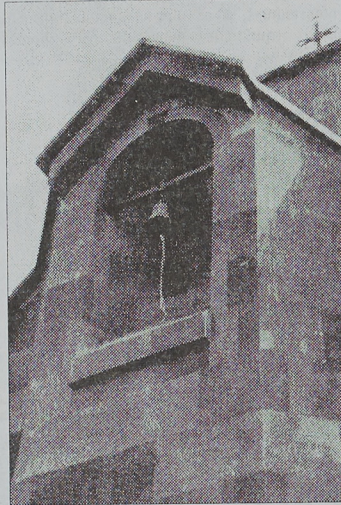
-Եւհիգ արեւ, ուղարկել Արգենեսիան՝ հա-
մաձայնություն:

Բայց հո՞ Ռեւման գիտ չէր, որ առանց սեղը
սեւեւելու Եւհիգ ամեն, ծորուն է՞, սարի վրա
է՞, ինչպիսի՞ն է՞ օրհնակային:
-Բա ես չիմանամ, թե ի՞նչ սեղի համար
են նախագիծում:

Վերը գնաց Նոր Եղեցիա, սեղը սեւակ»:
1975 թ. Աւստրալիա օրհնում օրհնակն-
ցից 24 լույս հարավ արեւմուտք, արեւել-
ից բլուրներով եզերված հարթ տարածքում
հիմնադրվել էր Նոր Եղեցիա գյուղը: Եղեցի-
այի գաղթած ծնողների զավակ մկենասի
փափագը հենց այստեղ միջի իրականացվել:

Գյուղի արեւելյան ծայրում հարավից արե-
ւելի մի փոստակ է ձգվում, որից այն կողմ
ի՞նչ հեղեցի, բարձրադիր բլուրների ուղվա-
ծերն են հորինված: Փոստակի կողմին
դրոշմի հարեւանությամբ, հարթ տարածքի
վրա, որովհետեւ հիմնել եկեղեցին:

«Նախապատրաստական խնդիրները տե-
ղում կարգադրել էր: Եկավ, ինքն իրեն փսիս

սալով նսեց, օարունակում է Ս. Մարդույա-
նը: օաւ արագ էր աշխատում, գերազանց
ճարարարեւ: Նրա համար խնդիր միայն
սեղանն ու կառույցի չափերն էին: Ամենա-
մեծն էր դարձել քնակային ծախարար-
ային խնդիր, օախագործման խնդիրն-
երն էր ըստ այդմ որոշել եկեղեցու չափեր:
Ռեւմանն իր սկզբունքները լիքն էր դառնում:
Եւհիգ արեց, հաճախվել արեց:

Մուսուն էր: Մուսուն մերեն են չափում,
դուրսն են չափում, սրբապան են չափում,
իվն են չափում, բարավորն ու կամարն են
չափում, բանվորներին են հաճվում, աշխա-
տավարը, բեւեղներ...

Նրա գծագրերից ուր վերցնել վրան թվեր
ու հաշիվներ կան թվարանության գիր:
Դասական ռոնով արեց, եթե ուզեմար նո-
ր ամեն, կաներ, ու հավասարած եղել գե-
րազանց կաներ:

Ուղարկեցին Արգենեսիան: Պատվիրաւուն,
Հայաստանի կարոնք սրուն, դասական էլ
միջի հավանք:

Նոր Եղեցիայի Ար. Մարիան Ասվաթյանին
եկեղեցին հասակագծում (7x10 մ) ուղղա-
կուն գործարարի արեւ է 13 մետր բարձու-
թյամբ: Մայր խորանին կից ավանդանքների
մուտքեր բացվում են բեւեղ: Կողադաշտից
մեր եկած գործարարի ունեւնությունը ար-
եւից դեղիք բեւ ընկած տարածքից աղբար-
դեր են առանձնացնում կողային մասերի
անկյուններում, որոնք լուսավորվում են ցած-
րադիր ուղղադիր մասնաւորներով:

Մահի հյուսիսային կողադաշտի եւ ուն-
անույթի անկյունում արեւ եռանկյուն սեղա-
նի մեջ ձվաձեւ փորված սեղանաքան է որ-
հեղ կկնկնել Նոր Եղեցիայի նորահիմներն ու
մեծեր:

Հարավային եւ հյուսիսային ճակոհներին
ուղղադիր բացվածներն ավարտվում են կի-
սաւրջան կամարունով, ինքներում բաց-
վածների շուրջ դասի հաստության շեղ կս-
վածներն մեր քաղաքացու լուսի օղորդ դե-
ղի բեւ են ուղղորդ:

Հարավային ճակոհի բացվածքի մերկի
այլ անկյան արք արեւի ամրակազարդ ժա-
մացույց է:

Արեւմտյան ամսիցը ճակոհի երեւ միսե-
րով դուրս է զալիս հասակագծի ուղղակիան
արեւմտյան սահմանից ու կենտրոնական մի-
սի ամբողջ լայնությամբ մուտք կազմակեր-
պում: Կողմնային միսերը, 45 ասիճանի
սակ խորանալով դեղի մերս, հանդիպում են
ստիկ անկյունագծով դուրս եկող գործար-
արի ունի են մուտքի երկու կողմերում ունե-
ւորներ առաջացնում, որոնք համադասա-
յան բարձրության վրա, հեղինակի ստիկի
հորինմամբ, լուսի շեղ են թողնում:

Հյուսիսային եւ հարավային ճակոհների
արեւմտյան եզրում եղադրված եռանկյուն
որմնախորներն արեւմտյան ճակոհի խորերի
հեկ այնպես են թեթեւացնում դասի գնա-
վածք, որ որոշ դիտակետերից անկյունային
կամարակիր սյուներ են թվում:

Արեւելյան ամսիցը (խորանը), որն ավա-
նաբար դիտից երեւել կտրվող ճակոհն է դա-
նում, Նոր Եղեցիայի եկեղեցու հեղինակը ե-
ռականց է լուծել:

Լանջերի հասնան կեցը որոշեցվում է բե-
ւեղի կենտրոնին: Հյուսիսային եւ հարավա-
յին լանջերը, մայր խորանի կտրից հասնե-
լով ցածր ավանդանքներին, առանձին-առան-
ձին կարվում են արեւելյան ճակոհ են իջ-
նում վերելում թողնելով ավազ խորանի
լանջի եզրը:

Իգուր չեն ասում, որ Ռեւմանի բոլոր գոր-
ծեր մի ուրիշ հնայն ունեն:

Եկեղեցին դասված է ութանկյուն գործ-
քով: Թմբուկի ճակոհային չորս խուլ միսե-
րը լայն են անկյունայիններից, որոնց բաց-
վածքների շուրջակային թեթեւություններն սկա-
վում են հենց կողերից, ինչպես մուտքին:

Ար. Մարիան Ասվաթյանին արարողը լե-
ցուն էր հյուրերով, Նոր Եղեցիայի հավասա-
ցյալ են ոչ հավասարալ բնակիչներով: Չան-
գի ամուշ ղողաղթում էր, իսկ ո՞ր էր գանգա-
կաւունը: Համկար ժեսուն են, որ մուտքի վե-
րելում ճակոհի լիքն առաջ է եկած, իսկ նրա
սակ ամսիցանման խորուն, ծոգվում է զան-
գակն ու իր ղողաղթներով հոսյա ու հավա-
նեցնում երկանքներն ու հեղինակի այրուն:

Օծանման արքա արքարի արարողության
նախորդ օրը օգնել էր Ռեւման Գեորգյանի
նախկին մեկ արքի:

Ասվաթյանը գիտակցում էր, ասվածա-
նորի ճարարարեւ, թող Ասվածք նրա հոգին
լուսավոր դասի եւ եկեղեցին ու խաչն էլ
կանգնում:

Մարիանի Արիստ
ճարարարեւ

Ոսերից մոտ իմ արհիկն է ծնկել լուին.
Ոսերից մոտ քաջ է իմ խո.
Լույսում են դարձիր հոգու իմ հայելին՝
Դու անաշտա, հույժ մեծերն:
Ես չեմ փորձում հրաժարվել իմ աղբարծից,
Անցածում են դեւ կիսով չափ.
Հիմա նույնիսկ չեմ արքերվում ցնորվածից.
Ասես չունեն օրեւ արալի:
Անն կորուստ մի օղակ է դարձել արքիս,
Դարձել մսիս խեղդաղաղաւան,
Երազներս որդիս հոգու մասաղաւմիս,
Բաժանում են արան, նրան:
Ինձ տուն դարձու, վերադարձու Բն դասկերին.
Ես հոգնել եմ քաղաքներից,
Մի քուտ հող է Բեզ հարկավոր, որ վերսին
Ինձ արարեւ հենց իմ փուլայ:

Ես գիշերուգոր, անդուլ, անդաղաղ
Փորձում են այս մտք խաղալար բանել.
Որ կողերիս քաջ փունի մերտ
Գեր մի ակնբար լույսը քրքա
Բն դասկերի տես երազանման.
Որ գոնե մի դաս, գեր մի ակնբար.
Հուտ ու մեւի մոտ դասույթից
Այս սին աշխարհի խաղալարն էր
Ունայնությունն առած իր ունին:
Այս փուլ խաղալարն սուտ ու անմաս,
Տիեզերքն անգամ հոգնել է արդեն,
Իսկ ես օաւ են քուլլ ու օաւ են նկատ.
Օգնիր ինձ, իմ Տեր, անմին, անմե.
Օգնիր խաղալարն դուրսն դասույթ.
Շնագա վառն Բն դասկերի մոտ.
Եվ գեր մի գիշեր առանց մեւնության
Ու առանց ցալի ծագի առալուտ:

Իմ դեմ հասնում է ծիրանիներ
Պարսկան այն եւեու իրիկանմունքին
Եվ մեւի մեջ փորձվող մահվան
Քրտաւոր դեմքը կյանքի սահմանին:
Բն աղբիկի սալ արքուն է հոսում
Ու անցնում իմ դալ երակի միջով.
Ասես արքանալող մի ծիւ մոտերում
Կարիկն իմ ցալի դարձնում է ծով:
Նեւիք, երեքն դառնում են իւր
Ու անգոր, ինչպես մի մասաղաղու.
Մի՞թե քրտաւորն այլ ծամփա չկար.
Այլ իր սահմանը մաղաղալին հոգու:
Ասված իմ, ասես դեւ խաչին ես ինն.
Եվ սիր դինն էլ այն համբարն է դեւ...
Ես նույն քաղաքն եմ աղբարն այս դասին.
Նույն երկրորդն է ինձ իր գիրքը առել:
Անցում փուլից, քալի եւ լեւոնական
Մի հարգական է անցնում իմ հոգին.
Ինչո՞ր դեղի Բն ցալիկայի ծամփան
Այսօր ու ցալիս է, այսօր ու դիվարին:
Ասիկի ԱՍՏՎԵՐԼՅԱՆ

ՀՈԳՈՒ ԽՈՍՔ ՊԱՆԻՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

Գարուն է կրկին: Ճառերի սպին մոր է լավանում, այսինքն՝ նախկին բողոքի տեղը մորն է հայտնվել, մայրը հիվանդ է, եւ մոր արգանդում փոքրիկ երեխան անհամբեր սպասում է լույսը տեսնելուն: Ու արցունքները շուտով կհոսեն, եւ մոր երկունքի ցավերը կսկսվեն: Անդադար լացով, սիրտ արցունքով երեխան կծնվի՝ լույս անշխարհ կգա: Մայրը, պահելով ու խնամելով, մորախա մանկանը սեր մվիրելով, կպատմի կյանքի ու մահվան եւ պանդխտության դաժան իրականության մասին:

Գարուն է: Նորից բնության պաղարերության ժամանակն է: Բայց մարդիկ թողնում են ու գնում: Չգիտակցելով ո՞ւմ են թողնում բնությունը, չգզալով բնության վեհությունը՝ թողնում են բախտի քմահաճությունը, իսկ բախտը քմահաճ ձեռով կտարում ու փշրում է քնքուշ ծաղիկները: Բնությունը կարթնանա ու բնության բարիքը՝ կյանքը, մեզ կնվիրի, բայց նվերը

չենք ընդունի, կթողնենք ու կհեռանանք: Բնությունն ո՞ւմ համար է ծաղիկ, խեղճ եղբւսանին ինչպե՞ս կծաղիկ, եթե չենք քաղում նրա սովածը, անտեսում ենք ու թողնում գնում, իսկ խռովկան եղբւսանին ցանկանում է մահանալ: Եթե դուք էլ լինեք ծաղիկ ու դուք ծաղկեք մարդկանց համար, իսկ մարդիկ ձեզ անտեսեն, դուք ձեր մահը չե՞ք ցանկանա:

Ու հոսքը չի դադարում: Կարծես գետն է վարարել, ու մարդը մեջն է ընկել ու գնում է, մոռանում, որ հայրենիք ունի:

Պանդխտություն. մի ամբողջ ազգ կործանող բառ: Պանդխտություն, այս բառը քանի ու քանի մարդկանց սրտեր է կտրել, քանի ու քանի մարդու կյանք է խավարի մեջ գցել ու կործանել: Թե բնության, թե մարդու, թե ազգի միակ կործանիչը պանդխտությունն է:

Անի Հովհաննիսյան (11 Տ.)
Ք. Վաղարշապատ

«ՄԻՐՈՒ ՄՈԼՈՐԱԿԻ» հարցը

Ի՞նչ տեղ ու դեր ունի աղոթքը քո կյանքում:

Պատասխանել են Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Մանրանկարչության արվեստի կենտրոնի սաները:

Աղոթքն իմ համադազոյա հացն է: Իմ անմիջական կաղն է Աստուծո՛ւ հետ: Աղոթքով ես դիմում եմ Աստուծո՛ւ, որ Նա առաջնորդի ինձ իմ կյանքում: Աղոթքով ես «կիսվում եմ» Աստուծո՛ւ հետ: Աղոթքը առաջնահերթ տեղ է զբաղում հավատացյալի կյանքում:

Հովսեփ Դավթյան (15 Տ.)

Տասկիս հիվանդացել եմ. հիվանդությունն անբուժելի է: Ես ամեն օր աղոթում եմ Աստուծո՛ւ, որ Տասկիս լավանա: Երեսով մա իսկապես սկսեց աղափնվել: Ես հասկացա, որ դա աղոթքի շնորհիվ է: Եթե ես չաղոթեի... Իմ աղոթքների շնորհիվ եմ, որ Տասկիս ես չորս տարի աղոթեցի:

Մարիամ Սարգսյան (14 Տ.)

Ես միտ աղոթում եմ Աստուծո՛ւ. իմաստություն եմ խնդրում, որ միտ կյանքով աղոթեմ:

Հարություն Սկրչյան (13 Տ.)

Երբ ես վշտացած եմ լինում կամ վիրավորված, աղոթում եմ, եւ դա ինձ օգն է օգնում: Աղոթքով ես արհաւիրում եմ մա եւ իմ խնդրանքները. դրանք օգն են շուտով կատարվում են: Աղոթելիս ինձ թվում է, որ Աստուծո՛ւ իմ կողմն է եւ լսում է ինձ:

Բնարիկ Սարգսյան (15 Տ.)

Շատերն աղոթում են միայն այն դեպքում, երբ խնդրանք ունեն Աստուծո՛ւ ուղղված: Սակայն ես աղոթելիս շնորհակալություն եմ հայտնում Աստուծո՛ւ մեզ դարգեւած կյանքի եւ բոլոր բարիքների համար: Ես գիտեմ, որ աղոթքով օգն բան կարելի է փոխել բոլորի կյանքում: Աղոթքն ինձ համար Աստուծո՛ւ հետ հաղորդակցվելու միջոց է:

Տաթևիկ Հափեջյան (11 Տ.)

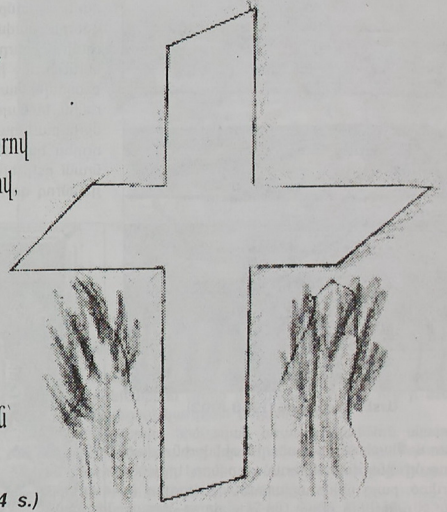

«ԳԱՐՆԱՆՅԻՆ ԱՆՉՐԵՎ»
Լուիզա Բասենցյան (12 Տ.)

ԳՐԱԲԵՆ ՆԱԽԱՅԵՆՈՒՄ

Եղեմային ձնծաղկի անուր բույրով
Դու գալիս ես, իմ ծաղկանց ծով,
Քո գալուստը լինի բարով:
Իմ զմրուխտյա երազաւար,
Հրաւազել, դու՛ հավերժ վառ,
Մոխակների դու օթեան,
Գետակների մի փառավան,
Դու իմ չինաղ, հավերժ ծաղկուն
Հայաստանիս նկար-գարուն:

Արփինե Ղազարյան (14 Տ.)

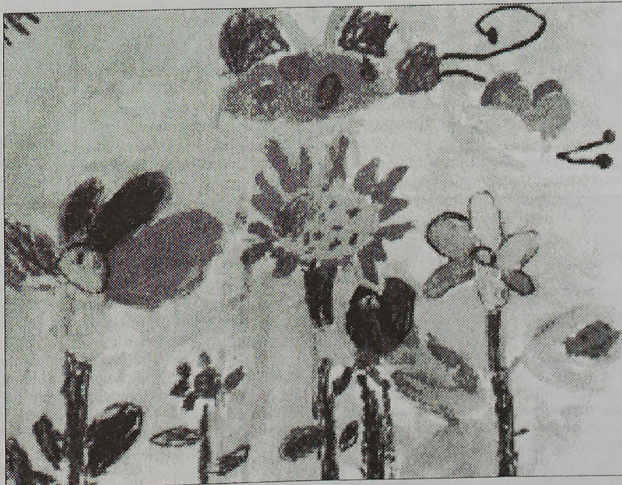

Հասմիկ Եղեյան (11 Տ.), «Էլիշա» հեղինակային դր.

ԲԱՆԱԳԱՆ

Ես ի՞նչ կարող եմ անել այս
մռայլ օրում.
Ամոթն եմ ծածկել երկինքը
դայժմ...
Ամոթը ցրեմ՝ կանգնած
ինչոյեւ սար.
21° ու լավն է արեւը մեր
դայժմ:

Ք. Երեան, 1997 թ.
Արթուր Հարությունյան (9 Տ.)
Թիվ 82 միջն. դպրոց

«ՀԵՐԻԱՐ»
Լուիզա Կիսակոյան (6 Տ.)

ԲԱԼԵՆԻՆ

Դալար եր. շիվ եր ու վախկոտ եր: Ինքնությունս ապրել չէր կարող եւ չէր էլ ուզում: Մի կերպ դիմացավ ձմռան ցրտին ու հետո սովորեց... Սովորեց ցրտին էլ, քամուն էլ, տապին էլ... Հաստաբուն կաղնի ու սոսի չղարձակ: Բալենի եր: Ու մի զարնան օր ծաղկեց հրաշալի ծաղիկներով զարմացնելով բոլորին: Նրա գեղեցկությունն ու քնքշությունը փափկացրել էին մուգնիսկ հզոր ու ծեր ծառերի սիրտը: Այդ պահին ինչպե՞ս ու կուզեին իրենք էլ բալենի լինել:

Հաջորդեցին զարուհներն ու աշունները. ինքն այլես այլ կարծանում իր ծաղիկների գույնից:

Կարճ, շատ կարճ տեղեց իր կյանքը: Ժամանակից շուտ հոգնեց, ծերացավ, այլես այտուղ չէր տալիս: Բայց միեւնույն է, ամեն զարուհ հզոր ու ծեր ծառերը մտածում էին. «Ավելի լավ չէ՞ բալենի լինել ու պտուղներ տալ՝ քաղցր, համեղ, ծաղիկների մեջ քնքշորեն ծպտալ ինչպես ոչ ոք»:

Ափսո՛ւ, նրանց մտորումների մասին բալենին այդպես էլ չիմացավ...

Մուսեղ Գեւորգյան (15 Տ.)
Արաբկիրի հայրույթաց սան
լրագրողների դասարանի սան

Էջի դասախմբա՛սու՝ ԱՆՆԱ ԱՆՈՅՆ

